

МЕХАНІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра “Експлуатація та ремонт рухомого складу”

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до контрольної роботи

з дисципліни

«ЕКОНОМІКА ВИРОБНИЦТВА»

Харків 2010

Методичні вказівки розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри «Експлуатація та ремонт рухомого складу» 01 грудня 2008 р., протокол № 10.

Рекомендуються для студентів спеціальності "Рухомий склад та спеціальна техніка залізничного транспорту (Локомотиви)" усіх форм навчання.

Укладач:
доц. Н.Д. Чигирик

Рецензент
проф. А.П. Фалендиш

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до контрольної роботи
з дисципліни
«ЕКОНОМІКА ВИРОБНИЦТВА»

Відповідальний за випуск Чигирик Н.Д.
Редактор Решетилова В.В.

Підписано до друку 25.02.09 р.

Формат паперу 60x84 1/16 . Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 0,75. Обл.-вид.арк. 1,0.

Замовлення № Тираж 150. Ціна

Видавництво УкрДАЗТу, свідоцтво ДК № 2874 від. 12.06.2007 р.
Друкарня УкрДАЗТу,
61050, Харків - 50, майдан Фейербаха, 7

ВСТУП

Контрольна робота призначена для студентів усіх форм навчання. Робота складається з двох частин: теоретичної і практичної.

Теоретична частина роботи являє собою відповіді на поставлені питання, пов'язані з основами економіки виробництва. Практична – розв'язання задач згідно з варіантом.

Робота розрахована на поваріантне виконання. Вибір варіанта здійснюється за поданою нижче системою.

Для виконання теоретичної частини:

- для студентів денної форми навчання – за порядковим номером у журналі викладача;

- для студентів заочної форми навчання – за двома останніми цифрами номера шифру студента:

- якщо число менше 30, то таке число відповідає номеру варіанта;

- якщо число від 31 до 60, то від такого числа необхідно відняти 30 і отриманий результат буде номером варіанта для теоретичної частини;

- якщо число від 61 до 90, то від такого числа необхідно відняти 60 і отриманий результат буде номером варіанта для теоретичної частини;

- якщо число від 91 до 99, то від такого числа необхідно відняти 90 і отриманий результат буде номером варіанта для теоретичної частини.

Для виконання практичної частини: для студентів усіх форм навчання варіант вибирається відповідно до теми теоретичної частини.

Вибір номерів теоретичних питань здійснюється згідно з варіантом в таблиці 1.

Варіант	Номери теоретичних питань		Номери задач для виконання		Варіант	Номери теоретичних питань		Номери задач для виконання	
1	1	15	1.1;	3.1	16	16	30	3.1;	6.1
2	2	16	1.2;	3.2	17	17	1	4.1;	1.2
3	3	17	1.1;	4.1	18	18	2	4.2;	1.1
4	4	18	1.2;	4.2	19	19	3	4.1;	1.2
5	5	19	1.1;	4.1	20	20	4	4.2;	1.1
6	6	20	2.1;	4.2	21	21	5	5.1;	1.2
7	7	21	2.2;	5.1	22	22	6	5.2;	2.1
8	8	22	2.1;	5.2	23	23	7	5.1;	2.2
9	9	23	2.2;	5.1	24	24	8	5.2;	2.1
10	10	24	2.1;	5.2	25	25	9	5.1;	2.2
11	11	25	2.2;	5.1	26	26	10	6.2;	2.1
12	12	26	3.1;	6.1	27	27	11	6.1;	2.2
13	13	27	3.2;	6.2	28	28	12	6.2;	3.2
14	14	28	3.1;	6.1	29	29	13	6.1;	3.1
15	15	29	3.2;	6.2	30	30	14	6.2;	3.2

Теоретичні питання

1 Структура національної економіки держави. Основні фактори, які впливають на галузеву структуру. Структурна криза економіки.

2 Загальна характеристика галузей матеріального виробництва. Ринок та ринкова інфраструктура.

3 Підприємство як основна ланка ринкової економіки. Характеристика основних типів об'єднань підприємств: мета і особливості функціонування в Україні.

4 Поняття підприємства, його цілі та завдання. Класифікація підприємств за різними ознаками.

5 Поняття потенціалу підприємства. Функціональний потенціал.

6 Основний капітал підприємства та його твірні. Їх характеристика.

7 Облік та оцінка основних фондів.

8 Економічна сутність амортизації основних фондів та її види. Методи нарахування амортизації.

- 9** Показники використання та руху основних фондів.
- 10** Виробнича потужність підприємства та її розрахунок.
- 11** Шляхи підвищення ефективності використання основних фондів та потужності підприємства в сучасних умовах.
- 12** Сутність, склад та класифікація оборотних фондів підприємства.
- 13** Методи нормування витрат матеріальних ресурсів та показники ефективності їх використання.
- 14** Економія матеріальних ресурсів та її значення для розвитку підприємства у ринкових умовах.
- 15** Оборотні кошти підприємства. Джерела формування та нормування оборотних коштів.
- 16** Показники оборотності оборотних засобів.
- 17** Поняття, види і функції заробітної плати. Державна політика оплати праці.
- 18** Форми і системи оплати праці в Україні.
- 19** Безтарифні моделі організації оплати праці та їх використання.
- 20** Планування фонду оплати праці.
- 21** Поняття і характеристика витрат на виробництво.
- 22** Класифікація витрат за певними ознаками.
- 23** Поняття і види собівартості продукції.
- 24** Методи обліку і калькулювання собівартості продукції.
- 25** Шляхи зниження собівартості продукції в умовах ринкової економіки.
- 26** Формування доходу підприємства. Методи визначення доходів в Україні.
- 27** Показники оцінки фінансового стану підприємства (ліквідність, платоспроможність, прибутковість, фінансова стійкість).
- 28** Показники ефективності виробництва. Резерви підвищення ефективності виробництва.
- 29** Прибуток підприємства, його формування та використання в ринкових умовах.

30 Оподаткування підприємства. Система податків і відрахувань підприємств та організацій України.

ТЕМА 1
ПІДПРИЄМСТВО ЯК ОСНОВНА ЛАНКА РИНКОВОЇ
ЕКОНОМІКИ

ТЕСТИ

1 Головне завдання підприємства полягає у:

- а) задоволенні потреб ринку з метою одержання прибутку;
- б) ефективному використанні основних фондів і оборотних засобів;
- в) підвищенні продуктивності праці й ефективному використанні системи мотивації праці;
- г) підвищенні якості продукції, що випускається.

2 Основними документами, що регулюють діяльність підприємства, є:

- а) Закон України “Про підприємства в Україні”;
- б) статут;
- в) ліцензія;
- г) колективний договір;
- д) патент.

3 Яка з нижченаведених відповідей найбільше відповідає поняттю «ринок»:

- а) обмін товару на товар;
- б) механізм, який об'єднує покупця і продавця;
- в) ринкова структура, в якій велика кількість незалежних продавців та покупців.

4 До операційної діяльності підприємства належить:

- а) залучення підприємством довгострокових кредитів;
- б) здійснення капітальних вкладень у будівництво фірмового магазину підприємства;
- в) виготовлення продукції у цеху підприємства;
- г) маркетингові дослідження ринку.

5 До сфери матеріального виробництва відносяться:

- а) будівництво;
- б) житлово – комунальне господарство;
- в) страхування;
- г) кредитування;
- д) лісове господарство.

6 За формою власності підприємства класифікуються на:

- а) приватні;
- б) державні;
- в) казенні;
- г) змішані;
- д) колективні;
- е) комунальні.

7 Найпростішою формою об'єднання підприємств є:

- а) концерн;
- б) корпорація;
- в) асоціація;
- г) холдинг;
- д) консорціум.

8 За правовим статусом і формою господарювання підприємства поділяються на:

- а) приватні;
- б) державні;
- в) господарські товариства;
- г) одноосібні;
- д) орендні;
- е) кооперативні.

9 До складу ринкової інфраструктури можна віднести:

- а) товарні і фондові біржі;
- б) страхові компанії;
- в) державні установи;
- г) міжнародні установи;
- е) банки.

ФОРМУЛИ ДО ЗАДАЧ

Зміни в галузевій структурі господарського комплексу аналізують за допомогою таких показників:

а) темп зростання обсягу виробництва окремої галузі ($T_{отр}$), який характеризує, у скільки разів обсяг виробництва за період, що аналізується, більший (або менший) від обсягу виробництва за базисний період. Цей показник може бути виражений безрозмірним коефіцієнтом у вигляді відношення рівнів виробництва або в процентах, якщо результат ділення множиться на 100%

$$T = \frac{Q_{ан}}{Q_{баз}},$$

де $Q_{баз}$, $Q_{ан}$ - рівень обсягу виробництва продукції галуззю у базовому періоді, що аналізується (у грошових або натуральних одиницях), відповідно;

б) галузевий коефіцієнт випередження, що характеризує зміни, які відбуваються у галузевій структурі господарства країни та обчислюється за формулою

$$K_{отр} = \frac{T_{отр}}{T_{сф}},$$

де $T_{отр}$ – темп зростання обсягу виробництва окремої галузі;
 $T_{сф}$ – темп зростання виробництва продукції всіма галузями відповідної сфери економіки. При розрахунках ці показники беруть за один і той самий період;

в) частка окремої галузі в загальному обсязі виробництва у відповідній сфері економіки, що очікується у плановому періоді ($\alpha_{баз}$). Показник характеризує частку окремої галузі в загальному обсязі виробленої у відповідній сфері економіки продукції у плановому періоді

$$\alpha_{пл} = \alpha_{баз} \times K_{отр}, \quad (\%),$$

де $\alpha_{баз}$ – частка галузі в загальному обсязі випуску продукції у відповідній сфері економіки у базисному періоді.

ЗАДАЧІ

№ 1.1

За даними таблиці 2 визначити: 1) структуру галузей, що надають послуги; 2) темпи зростання обсягу надання послуг; 3) коефіцієнти випередження. Результати розрахунків занести до таблиці 3.

Таблиця 2

Галузі економіки, які надають послуги	Надання послуг, млн грн	
	2010	2011
Транспорт та зв'язок	25418	33442
Торгівля та громадське харчування	17087	28644
Житлове та комунальне господарство	14971	15025
Охорона здоров'я, фізична культура та соціальне забезпечення	6728	8387
Освіта	8111	10558
Фінанси, кредит, страхування, пенсійне забезпечення	3657	5603
Управління та оборона	9405	10128
Інші галузі	10072	13172
У цілому	95449	124959

Таблиця 2

Галузі економіки, які надають послуги	Структура надання послуг, %		Темп зростання, %	Коефіцієнт випередження
	2010	2011		
1	2	3	4	5
Усі галузі, яки надають послуги	100,00	100,00		
У т.ч.: транспорт та зв'язок				
торгівля та громадське харчування				
житлове та				

комунальне господарство				
-------------------------	--	--	--	--

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5
охорона здоров'я, фізична культура та соціальне забезпечення				
освіта				
фінанси, кредит, страхування, пенсійне забезпечення				
управління та оборона				
Інші галузі				

№1.2

Допоможіть аналітику відновити втрачені дані виходячи з інформації, поданої у таблиці 4.

Таблиця 4

Галузі	Обсяг випуску продукції, млн грн		Темпи зростання, %	Коефіцієнт випередження	Галузева структура, %	
	2010	2011	2011	2011	2010	2011
А	70					
Б		125			35,5	
В		138				42
У цілому	280	329			100	100

ТЕМА 2

ОСНОВНІ ФОНДИ ТА ВИРОБНИЧА ПОТУЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕСТИ

1 Основні фонди підприємства:

- а) застосовуються лише в одному виробничому процесі;
- б) під час використання змінюють або повністю втрачають свою споживчу форму;
- в) переносять свою вартість на собівартість продукції частинами, в міру споживання;
- г) повністю використовуються в одному виробничому циклі.

2 Облік основних фондів здійснюється у таких формах:

- а) вартісна;
- б) ліквідаційна;
- в) натуральна;
- г) умовно-натуральна;
- д) порівняльна.

3 Які з перелічених фондів підприємства можна віднести до невиробничих:

- а) складське приміщення основного виробництва;
- б) медичне устаткування оздоровчого центру підприємства;
- в) господарські будівлі транспортного цеху;
- г) корпус санаторію-профілакторію;
- д) система звукозабезпечення будинку культури заводу;
- е) потокова лінія монтажного цеху.

4 Фізичний знос основних фондів можливо визначити як:

- а) втрата основними фондами своєї споживчої вартості;
- б) списання основних фондів за ліквідаційною вартістю;
- в) втрата основними фондами початкових властивостей внаслідок впливу навколишнього середовища;
- г) заміна спрацьованих основних фондів новими.

5 Первісна вартість основних фондів – це:

- а) ринкова вартість на момент оцінки;
- б) фактична вартість на момент придбання і взяття на баланс;
- в) вартість основних фондів після їх переоцінки;
- г) початкова вартість основних фондів, що вибувають з експлуатації.

6 Амортизація основних фондів – це:

- а) перенесення частини вартості об'єкта основних фондів підприємства на вартість вироблюваної ним продукції;
- б) знецінення основних фондів внаслідок морального зносу;
- в) переоцінка вартості основних фондів;
- г) списання з балансу підприємства його основних фондів.

7 Норма амортизації основних фондів – це:

- а) процент втрати ними своєї первісної вартості;
- б) щорічний відсоток відшкодування вартості зношеної частини основних фондів;
- в) відсоток щорічного оновлення основних фондів;
- г) щорічна частка амортизаційного фонду підприємства, яка використовується для ремонту основних фондів.

8 Методами амортизації основних фондів є:

- а) балансовий;
- б) поступовий;
- в) залишковий;
- г) прискореного зменшення залишкової вартості;
- д) кумулятивний;
- ж) виробничий.

9 Під виробничою потужністю підприємства розуміють:

- а) загальний обсяг основних і оборотних фондів;
- б) максимально можливий річний обсяг випуску продукції;
- в) середньорічну вартість основних фондів;
- г) загальну кількість обладнання в основних цехах підприємства.

10 На величину виробничої потужності підприємства впливають такі чинники:

- а) кількість встановленого обладнання;
- б) форма власності підприємства;
- в) продуктивність обладнання;
- г) вікова структура персоналу;
- д) територіальне розміщення підприємства;
- е) кваліфікація робітників.

ФОРМУЛИ ДО ЗАДАЧ

1 Середньорічна вартість основних фондів

$$S_{\text{сер}} = S_{\text{поч}} + S_{\text{вв}} \times \frac{T_{\text{вв}}}{12} - S_{\text{вив}} \times \frac{T_{\text{вив}}}{12},$$

де $S_{\text{поч}}$ – вартість основних фондів на початок року, грн;

$S_{\text{вв}}$ - вартість введених протягом року основних фондів, грн;

$S_{\text{вив}}$ - вартість виведених з експлуатації протягом року основних фондів, грн;

$T_{\text{вв}}$ – кількість місяців до кінця року, протягом яких функціонуватимуть введені основні фонди;

$T_{\text{вив}}$ – кількість місяців до кінця року з моменту виведення з експлуатації основних фондів.

2 Фондовіддача

$$\Phi_{\text{в}} = \frac{Q}{S_{\text{сер}}}, \text{ (гривень продукції на 1 грн вартості основних фондів),}$$

де Q – обсяг валової продукції підприємства;

$S_{\text{сер}}$ – середньорічна вартість основних фондів.

3 Фондомісткість

$$\Phi_{\text{м}} = \frac{S_{\text{сер}}}{Q}, \text{ (гривень вартості основних фондів на 1 грн продукції).}$$

4 Фондоозброєність праці

$$\Phi_0 = \frac{S_{сер}}{Ч}, \text{ (гривень вартості основних фондів на одного працівника),}$$

де Ч – чисельність працівників на підприємстві.

5 Вихідна виробнича потужність підприємства

$$ВП_{вих} = ВП_{вх} \pm ВП_{орг-техн} + ВП_{н.б.р.} \pm ВП_{ном.ас} - ВП_{виб},$$

де $ВП_{вих}$ – вихідна потужність підприємства на кінець року;

$ВП_{вх}$ – вхідна потужність на початок року;

$ВП_{орг-техн}$ – зміна потужності за рахунок організаційно-технічних засобів;

$ВП_{н.б.р.}$ – підвищення потужності за рахунок введення в експлуатацію нових основних фондів, нового будівництва та реконструкції;

$ВП_{ном.ас}$ – зміна виробничої потужності за рахунок зміни номенклатури та асортименту продукції;

$ВП_{виб}$ – зниження виробничої потужності в результаті вибуття з експлуатації основних фондів.

6 Середньорічна потужність підприємства

$$ВП_{ср} = ВП_{вх} + \frac{ВП_{ввод} \times m1}{12} - \frac{ВП_{вив} \times m2}{12},$$

де $ВП_{ввод}$ - виробничі потужності, що вводяться у дію протягом року;

$ВП_{вив}$ – виробничі потужності, що протягом року вибувають з експлуатації;

m1 - кількість повних місяців роботи введених протягом року потужностей;

m2 - кількість повних місяців, коли виведені протягом року з експлуатації потужності не працювали.

7 Можливий обсяг випуску продукції

$$В_{прод} = ВП_{ср} \times K_{вп},$$

де K – коефіцієнт використання виробничої потужності.

ЗАДАЧІ

№ 2.1

Визначити показники використання основних фондів (фондовіддачу, фондомісткість, фондоозброєність), якщо відомо, що вартість основних фондів на початок року становить 690 тис.грн. У лютому буде введено основних фондів на 60 тис.грн, в липні – на 50 тис.грн. Обсяг випуску продукції становить 9500 тис.грн. Чисельність промислово-виробничого персоналу 794 чол.

№ 2.2

Визначити вихідну середньорічну потужність підприємства і можливий обсяг випуску продукції, якщо на початок року його потужність становила 280 млн грн, у березні планується введення в експлуатацію потужностей на 25 млн грн, а у вересні – на 15 млн грн. У липні передбачено вивести з експлуатації певні основні фонди, в результаті чого потужність підприємства зменшиться на 18 млн грн. Коефіцієнт використання виробничої потужності запланований на рівні 0,89.

ТЕМА 3 ОБОРОТНІ ФОНДИ І ОБОРОТНІ КОШТИ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕСТИ

1 Оборотні фонди підприємства – це частина виробничих фондів підприємства, яка:

- а) споживається повністю в одному технологічному циклі;
- б) підлягає амортизації протягом періоду корисного використання;
- в) відшкодовується з прибутку підприємства;
- г) переносить свою вартість на вартість готової продукції за один виробничий цикл;
- д) створює належні умови для нормального протікання основних виробничих процесів.

2 До оборотних фондів підприємства належать:

- а) кошти на банківських рахунках;
- б) виробничі запаси;
- в) промислове устаткування;
- г) дебіторська заборгованість.

3 Оборотні кошти підприємства складаються із:

- а) різниці між оборотними фондами і фондами обігу;
- б) суми оборотних фондів і готової продукції на складах підприємства;
- в) суми оборотних фондів і фондів обігу підприємства;
- г) суми оборотних фондів і готівкових грошових коштів підприємства;
- д) різниці між безготівковими грошовими коштами підприємства та оборотними фондами.

4 Власні оборотні кошти підприємства – це ті, які формуються за рахунок:

- а) виділених підприємству при його створенні грошових коштів;
- б) дебіторської заборгованості;
- в) прибутку підприємства;
- г) державних дотацій;
- д) банківських кредитів.

5 Норматив оборотних коштів – це грошовий вираз вартості:

- а) мінімальних запасів товарно-матеріальних цінностей;
- б) максимально допустимих запасів сировини і матеріалів;
- в) оборотних фондів підприємства;
- г) готової продукції;
- д) оборотних фондів і фондів обігу підприємства.

6 Нормуванню підлягають:

- а) заборгованість підприємства постачальникам;
- б) готова продукція на складі;
- в) виробничі запаси;
- г) грошові кошти на розрахунковому рахунку.

7 Показниками оборотності оборотних коштів підприємства є:

- а) коефіцієнт оборотності;
- б) коефіцієнт екстенсивного завантаження обладнання;
- в) коефіцієнт завантаження;
- г) суми вивільнених грошових коштів;
- д) тривалість одного обороту;
- е) відносна економія чисельності працівників.

8 Поточний запас матеріалів призначений:

- а) для забезпечення роботи підприємства в період передачі розрахункових документів постачальнику і надходження матеріалів на підприємство;
- б) для сезонного використання;
- в) для забезпечення роботи підприємства в період між двома черговими надходженнями партій матеріалів;
- г) на випадок імовірної затримки надходження чергової партії матеріалів.

9 Економії матеріальних ресурсів можна досягти, використовуючи такі джерела:

- а) зростання продуктивності праці основних робітників;
- б) збільшення коефіцієнта вилучення готової продукції з одиниці переробленої сировини;

- в) зниження ваги виробів;
- г) скорочення відходів, втрат, ліквідація браку;
- д) зменшення використання відходів;
- е) використання вторинної сировини;
- ж) зменшення ваги виробничих робітників.

10 Норма витрат матеріальних ресурсів включає:

- а) корисні витрати ресурсів;
- б) корисні витрати, технологічні відходи, витрати на доставку ресурсів на підприємство;
- в) втрати на розміщення замовлень та зберігання запасів матеріальних ресурсів;
- г) корисні витрати, технологічні та організаційно-технічні відходи.

ФОРМУЛИ ДО ЗАДАЧ

1 Коефіцієнт оборотності оборотних засобів

$$K_{об} = \frac{Q}{Bo.ср}, об;$$

де $Bo.ср$ - середньорічна вартість залишків оборотних засобів підприємства;

Q - собівартість реалізованої продукції.

2 Тривалість одного обороту

$$t_{об} = \frac{D_k}{K_{об}};$$

де D_k – кількість календарних днів у році.

3 Коефіцієнт завантаження

$$K_{зав} = \frac{Bo.ср}{Q}.$$

4 Рентабельність оборотних засобів підприємства

$$P_{о.ср} = \frac{Под}{Bo.ср.} \times 100\%,$$

де $P_{од}$ - прибуток, який підприємство отримало від операційної діяльності за підсумками року.

5 Норма запасу

$$D_з = D_{тр} + D_{подг} + D_{техн} + D_{тек} + D_{стр}, \text{ (дн.)};$$

де $D_{тек}$ – інтервал між двома черговими поставками;

$D_{тр}$ – транспортний запас;

$D_{подг}$ – підготовчий запас;

$D_{стр}$ – страховий запас дорівнює половині поточного;

$D_{техн}$ – технічний запас.

6 Величина необхідного запасу

$$Z_{мр} = M_д \times (D_{тр} + D_{подг} + D_{техн} + D_{тек} + D_{стр}),$$

$$M_д = \frac{M_{мес}}{D_к},$$

де $M_{мес}$ – місячний план витрати матеріалів;

$D_к$ – кількість днів у місяці;

$M_д$ – середньодобові планові витрати певного виду матеріальних ресурсів.

7 Норматив оборотних засобів у виробничих запасах

$$H_{оз} = M_д \times C \times D_з,$$

де C – ціна сировини.

$D_з$ – норма запасу.

ЗАДАЧІ

№ 3.1

Визначте норму запасу, величину необхідного запасу та норматив оборотних засобів у виробничих запасах, якщо

за місяць (30 днів) підприємство споживає 45 т сировини за ціною 1,2 тис. грн. Інтервал між двома черговими поставками 8 днів, транспортний запас – 2 дні, підготовчий – 1 день, страховий – становить половину поточного.

№ 3.2

Обчислити коефіцієнт оборотності оборотних засобів, тривалість одного обороту, коефіцієнт завантаження та рентабельність оборотних засобів підприємства, якщо собівартість реалізованої продукції 8400 тис. грн, середньорічна вартість залишків оборотних засобів підприємства – 510 тис. грн. Прибуток, який підприємство отримало від операційної діяльності за підсумками року – 280 тис. грн.

ТЕМА 4 ОПЛАТА ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ТЕСТИ

1 Виберіть найбільш повне і точне визначення терміна “оплата праці”:

- а) ціна робочої сили;
- б) грошова оцінка виконаної роботи;
- в) відшкодування витрат на відтворення робочої сили;
- г) грошовий вираз вартості робочої сили, який виплачується за виконану роботу або надані послуги;
- д) грошові виплати працівникові з метою його мотивації до високопродуктивної праці.

2 Реальна заробітна плата – це:

- а) нарахована працівникові заробітна плата протягом певного періоду;
- б) отримана працівником заробітна плата за вирахуванням прибуткового податку;
- в) отримана працівником сума коштів за роботу протягом певного періоду;
- г) кількість товарів та послуг, що можна придбати на отриману заробітну плату.

3 Заробітна плата виконує такі функції:

- а) розподільча;
- б) відновна;
- в) відтворювальна;
- г) стимулююча;
- д) планово-облікова;
- е) регулювальна.

4 Державне регулювання оплати праці полягає у:

- а) встановленні мінімального рівня оплати праці;
- б) регулюванні чисельності відрядників і погодинників на підприємстві;
- в) встановленні фонду оплати праці підприємств;
- г) встановленні співвідношень між величиною основної і додаткової заробітної плати працівників підприємства;
- д) визначенні розмірів оплати праці в бюджетних установах.

5 Оплата праці за посадовими окладами є різновидом:

- а) відрядно-прогресивної системи оплати праці;
- б) відрядно-преміальної системи оплати праці;
- в) акордної системи оплати праці;
- г) погодинно-преміальної системи оплати праці.

6 Тарифна ставка визначає:

- а) абсолютний розмір заробітку за одиницю часу;
- б) розряд, що характеризує кваліфікаційний рівень робітника;
- в) коефіцієнт, що визначає співвідношення в оплаті праці робітників різних розрядів;
- г) розряд виконуваних робіт.

7 Погодинна форма оплати праці передбачає залежність заробітку працівника від:

- а) тривалості відпрацьованого часу та встановленої тарифної ставки;
- б) тривалості відпрацьованого часу та інтенсивності праці робітника;
- в) тривалості відпрацьованого ним часу та кількості виробленої продукції;
- г) тривалості відпрацьованого ним часу та рівня кваліфікації робітника.

8 Якщо при нарахуванні заробітної плати використовується розцінок за весь обсяг робіт і встановлюється строк їх виконання, то така система називається:

- а) безтарифна;
- б) контрактна;
- в) акордна;
- г) погодинна;
- д) сумарна.

9 При використанні безтарифної системи оплати праці заробіток працівника залежить від:

- а) кваліфікаційного рівня;
- б) середньої заробітної плати, яка склалась на підприємстві в минулому періоді;
- в) коефіцієнта трудової участі;
- г) фактично відпрацьованого часу;
- д) чисельності працівників найвищої кваліфікації.

ФОРМУЛИ ДО ЗАДАЧ

1 Відрядна розцінка

$$C_{\text{від}} = C_{\text{год}} \times H_{\text{ч}} ,$$

де $C_{\text{год}}$ - годинна тарифна ставка;

$H_{\text{ч}}$ - норма часу на виготовлення однієї деталі.

2 Тарифний заробіток

$$ЗП_{\text{від}} = K_{\text{деталей}} \times C_{\text{від}} , \text{ грн,}$$

де $K_{\text{деталей}}$ – кількість виготовлених деталей.

3 Кількість деталей, які виготовляються за нормою,

$$Q_{\text{пл}} = \frac{\text{ФРЧ}}{H_{\text{ч}}} ,$$

де ФРЧ – фонд робочого часу.

4 Розрахунок відсотків перевиконання плану

$$П_{\text{пл}} = \frac{Q_{\text{ф}} - Q_{\text{пл}}}{Q_{\text{пл}}} \times 100\% ,$$

де $Q_{\text{ф}}$ – кількість фактично виготовлених деталей;

$Q_{\text{пл}}$ – кількість виготовлення деталей за планом.

5 Розрахунок преміальних

$$\Sigma \text{прем} = ЗП_{\text{від}} \times \frac{П1 + П2 + П_{\text{пл}}}{100} ,$$

де $П1$ – відсоток доплат за виконання плану;

$П2$ – відсоток доплат за кожний процент перевиконання плану.

6 Непряма відрядна розцінка підсобного робітника

$$C_{н.ві} = \frac{C_{зм}}{\sum_{i=1}^n Q_{нпл}}$$

де $C_{зм}$ - змінна тарифна ставка підсобника.

7 Заробітна плата допоміжного робітника за зміну

$$ЗП_{непр.-відр.} = \sum_{i=1}^n Q_{фi} \times C_{нві};$$

де $Q_{фi}$ – фактичний випуск продукції i -м основним робітником.

ЗАДАЧІ

№ 4.1

Протягом місяця (164 год) робітник IV розряду виготовив 390 деталей. Норма часу на виготовлення однієї деталі – 28 хв. Годинна тарифна ставка робітника IV розряду – 1,45 грн. За виконання місячної норми нараховується премія в розмірі 10% відрядного заробітку та 1,2% за кожний процент перевиконання норми. Обчислити місячний заробіток робітника за відрядно-преміальною системою оплати праці.

№4.2

Визначити заробітну плату допоміжного робітника, якщо він обслуговує двох основних робітників, місячна норма виробітку яких становить 680 та 350 виробів. Фактичний випуск продукції склав відповідно 650 та 410 виробів. Тарифна ставка допоміжного робітника – 1,9 грн/год. Тривалість його роботи протягом місяця – 164 год. Визначити заробітну плату допоміжного робітника, якщо його робота оплачується за непрямою відрядною системою.

ТЕМА 5 ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА І СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ

ТЕСТИ

1 До операційних належать витрати підприємства, пов'язані:

- а) з доставкою покупцям продукції;
- б) зі сплатою дивідендів акціонерам підприємства;
- в) з нарахуванням заробітної плати адміністративному персоналу;
- г) з оплатою за спожиту на технологічні цілі електроенергію.

2 До витрат, пов'язаних з фінансовою діяльністю підприємства, належать:

- а) сплачені рахунки постачальників сировини;
- б) сплачені відсотки по отриманих короткострокових позиках;
- в) придбання цінних паперів фондового ринку;
- г) оплачені послуги рекламної компанії.

3 З перелічених виберіть ті витрати, які включаються у собівартість продукції:

- а) грошові позики іншим сторонам;
- б) витрати на процес виробництва продукції;
- в) виплати грошових коштів орендодавцю;
- г) витрати на збут продукції;
- д) витрати на підготовку кадрів.

4 Вкажіть статті калькуляції собівартості продукції:

- а) заробітна плата адміністративно-управлінського персоналу;
- б) сировина і матеріали;
- в) витрати на орендну плату за основні засоби;
- г) позавиробничі витрати.

5 На основі елементів витрат складається:

- а) кошторис витрат на виробництво;

- б) планова калькуляція;
- в) розрахунок обсягу необхідних інвестицій;
- г) запит на фінансування будівельно-монтажних робіт.

6 Собівартість продукції - це:

- а) витрати праці на виробництво і реалізацію продукції;
- б) витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції;
- в) виражені в грошовій формі витрати на виробництво і реалізацію продукції;
- г) витрати на виробництво і прибуток підприємства.

7 Яка з відповідей правильна:

- а) собівартість продукції вища від її вартості;
- б) вартість продукції вища від її собівартості;
- в) собівартість продукції дорівнює її вартості;
- г) собівартість може бути вища, нижча чи дорівнювати вартості продукції.

8 Калькулювання собівартості продукції – це:

- а) процес обчислювання собівартості одиниці продукції;
- б) обчислення загальної суми витрат підприємства;
- в) розподіл витрат підприємства за видами його діяльності;
- г) розподіл накладних витрат за видами продукції.

9 Зниження собівартості продукції може бути досягнуто за рахунок таких джерел:

- а) зниження адміністративно-управлінських витрат;
- б) зниження затрат часу на підготовку і освоєння виробництва;
- в) зменшення витрат на збут продукції;
- г) зниження затрат живої праці;
- д) поліпшення використання фінансових ресурсів.

10 Основними чинниками зниження собівартості продукції є:

- а) зміна обсягу випуску продукції;
- б) обмеження кошторису витрат на виробництво;
- в) введення в дію нових підрозділів підприємства;
- г) підвищення технічного рівня виробництва;

д) вдосконалення організації виробництва і праці.

ФОРМУЛИ ДО ЗАДАЧ

1 Ціна виробництва

$$Ц = \frac{B}{V},$$

де B - виручка від реалізації, грн;

V - виробнича потужність підприємства становить, од.

2 Визначення беззбиткового обсягу виробництва

$$Q_{кр} = \frac{C_{пост}}{Ц - C_{зм}};$$

де $C_{пост}$ - постійні втрати підприємства, грн;

$Ц$ - ціна виробництва, грн;

$C_{зм}$ - змінні витрати на одиницю продукції, грн.

ЗАДАЧІ

№ 5.1

Обчислити беззбитковий обсяг виробництва, якщо загальна річна виробнича потужність підприємства становить 15000 одиниць продукції. Постійні втрати підприємства становлять 11 тис. грн. Змінні витрати на одиницю продукції – 2,7 грн. Виручка від реалізації 15000 одиниць продукції становить 60 тис. грн. Яким буде цей обсяг, якщо постійні витрати підприємства: а) зменшаться на 3%; б) зростуть на 3%.

№ 5.2

Загальна річна виробнича потужність підприємства становить 8000 одиниць продукції. Річні постійні витрати підприємства – 10000 грн. Змінні витрати на одиницю продукції – 2,5 грн. Виручка від реалізації 8000 одиниць продукції становить 40 000 грн. Обчислити беззбитковий обсяг виробництва. Яким буде цей обсяг, якщо ціна продукції: а) зросте на 5%; б) знизиться на 5%.

ТЕМА 6 ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕСТИ

1 Дохід підприємства – це:

- а) виручка від реалізації продукції за мінусом податку на додану вартість та акцизного збору;
- б) загальний дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг без вирахування знижок, повернення товарів та податків з продажу;
- в) загальний дохід від реалізації продукції та позареалізаційних операцій;
- г) загальний дохід від реалізації продукції за мінусом втрат на виробництво і реалізацію продукції.

2 Прибуток підприємства – це:

- а) частина загального доходу підприємства за мінусом витрат на виробництво і реалізацію продукції;
- б) різниця між виручкою від реалізації продукції та виробничою собівартістю продукції;
- в) частина чистого доходу, що залишається підприємству після відшкодування витрат на виробництво і реалізацію продукції та інші види діяльності;
- г) різниця загального доходу підприємства та податків з продажу.

3 Прибуток від звичайної діяльності – це операційний прибуток, скоригований на величину:

- а) фінансових та інших доходів і фінансових та інших витрат;
- б) надзвичайного прибутку;
- в) сплачених акціонерам дивідендів;
- г) податку на прибуток.

4 Рентабельність виробу визначається як процентне відношення:

- а) прибутку до повної собівартості;

- б) розрахункового прибутку до вартості виробничих фондів;
- в) балансового прибутку до вартості виробничих фондів.

5 Прибуток, який залишається на підприємстві після сплати податку на прибуток, розподіляється на:

- а) фонд споживання;
- б) фонд нагромадження;
- в) фонд розвитку виробництва;
- г) фонд соціальної допомоги;
- д) фонд матеріального заохочення працівників.

6 Джерелами формування прибутку будь-якого підприємства є:

- а) прибуток від реалізації продукції;
- б) прибуток від продажу майна;
- в) прибуток від продажу нематеріальних активів;
- г) відсотки за реалізованими акціями.

7 Показники прибутковості характеризують:

- а) швидкість обороту обігових коштів;
- б) ефективність використання усіх видів ресурсів;
- в) фінансову незалежність від зовнішніх джерел;
- г) незалежність підприємства від довгострокових зобов'язань;
- д) достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року.

8 Ліквідність характеризує:

- а) здатність підприємства погашати отримані кредити;
- б) спроможність підприємства забезпечувати фінансову незалежність;
- в) швидкість перетворення активів у грошові кошти;
- г) наявність кредиторської заборгованості.

9 Кошти з фонду накопичення спрямовуються на:

- а) виплату заробітної плати працівникам;
- б) поповнення запасів оборотних фондів;
- в) фінансування розвитку виробництва.

10 До узагальнюючих показників економічної ефективності виробництва можна віднести:

- а) фондівддачу;
- б) рентабельність виробництва;
- в) матеріаломісткість продукції;
- г) рівень задоволення потреб ринку;
- д) питому вагу сертифікованої продукції;
- е) коефіцієнт оборотності обігових коштів.

ФОРМУЛИ ДО ЗАДАЧ

1 Коефіцієнт абсолютної ліквідності

$$K_{\text{абс.л.}} = \frac{ГКЕ}{ПЗ},$$

де ГКЕ - сума грошових коштів підприємства, грн;
ПЗ - поточні зобов'язання, грн.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності має перебувати в межах 0,2 - 0,35. Якщо ж коефіцієнт набуває значення нижчого 0,2 то це означає, що у підприємства виникає ризик неспроможності покриття своїх невідкладних зобов'язань.

2 Визначимо коефіцієнт критичної ліквідності

$$K_{\text{кр.л.}} = \frac{ГКЕ + ПФІ + ДебЗ}{ПЗ},$$

де ДебЗ – сума дебіторської заборгованості, грн;
ПФІ – поточні фінансові інвестиції, грн.

Нормальним вважається стан, коли значення цього коефіцієнта перевищує одиницю.

3 Визначимо коефіцієнт поточної ліквідності

$$K_{\text{поточ}} = \frac{\text{ГКЕ} + \text{ПФІ} + \text{ДебЗ} + \text{З}}{\text{ПЗ}},$$

де З – вартість запасів, грн.

Нормальним вважається стан, коли значення цього коефіцієнта перевищує 2.

4 Розрахунок коефіцієнта автономії

$$K_{\text{авт}} = \frac{\text{ВК}}{\text{П}},$$

де ВК – власний капітал, грн;

П - сума джерел коштів підприємства, грн.

Мінімальне (нормативне) значення коефіцієнта автономії складає більше 0,5. Ця величина показника дозволяє припустити, що всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті власними активами.

5 Розрахунок коефіцієнта співвідношення власних і залучених коштів

$$K_{\text{в/з}} = \frac{\text{ВК}}{\text{ДЗ} + \text{ПЗ}},$$

де ДЗ – довгострокові зобов'язання підприємства на початок (кінець) періоду, грн;

ПЗ – поточні зобов'язання підприємства на початок (кінець) періоду, грн.

Перевищення власних коштів над залученими свідчить про фінансову стійкість підприємства.

ЗАДАЧІ

№ 6.1

Сума грошових коштів підприємства на початок звітного періоду становить 25 тис. грн, на кінець – 13 тис. грн. Сума дебіторської заборгованості відповідно 35 та 48 тис. грн. Величина запасів підприємства на початок періоду становила 146 тис. грн, на кінець – 132 тис. грн. Обчислити показники ліквідності підприємства (коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт критичної ліквідності, коефіцієнт критичної ліквідності), якщо його поточні зобов'язання становили відповідно 170 тис. грн та 210 тис. грн. Зробити висновки.

№6.2

Сума джерел коштів підприємства становить 800 тис. грн, з них 480 тис. грн – власний капітал підприємства. Визначити показники фінансової залежності підприємства (коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів підприємства та коефіцієнт автономії). Як вони зміняться, якщо підприємство візьме кредит у розмірі 100 тис. грн? Зробити висновки.

Список літератури

1 Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №18-22.

2 Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І., Піча Ю.В. Економіка підприємства: Навч. посібник. - 2-ге вид. - К.: «Каравела»; Львів: «Новий світ – 2000», 2001.

3 Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.:КНЕУ, 2001.

4 Економіка виробничого підприємництва: Навч. посібник / За ред. Й.М. Петровича. - 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001.

5 Примак Т.О. Економіка підприємств: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1999.

6 Економіка підприємства: Учебник / Под ред. проф. О.И. Волкова. – М.: ИНФРА – М, 1998.

7 Економіка підприємства: Учебник / Под ред. проф. Н.А. Сафронова. – М.: Юристъ, 1998.

8 Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. - 2-ге вид., доп. – К.: А.С.К., 2005. – 400 с.

9 Покропивний С., Швиданенко Г. Економіка підприємства: збірник практичних задач і конкретних ситуацій. Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2000.

10 Володькина М.В. Економіка промислового підприємства. Навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 1996 с.

11 Харів П.С. Економіка підприємства: Збірник задач і тестів: Навч. посібник. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2006. – 301 с.

